Memo

0098-AZK-76075

Aan:	raadsleden van de gemeente Weststellingwerf
Van:	Het college van burgemeester en wethouders
Team:	OPP
Datum:	17 juli 2023
Onderwerp:	Voortgangsrapportage RES 1.0 Regio Fryslân
Bijlage memo:	3
N.a.v. toezegging raad d.d.:	

Aan de gemeenteraad van de gemeente Weststellingwerf

In 2021 is de Regionale Energie Strategie (RES) 1.0 vastgesteld. Uw raad heeft toen daarmee ingestemd. Hierdoor ligt er een breed gedragen ambitie om in Fryslân in 2030 tenminste 3 Terawattuur (TWh) aan grootschalige hernieuwbare elektriciteit op land te produceren. In een eerste voortgangsrapportage wordt vanuit onze Friese samenwerking gekeken of Fryslân op koers ligt *voor de opwek van hernieuwbare energie en de Regionale Structuur Warmte in onze RES regio*. De voortgangsrapportage wordt vanuit onze regio aangeboden bij het Nationaal Programma RES (NP RES). De voortgangsrapport wordt nu ter kennisname aan u aangeboden.

Om u voldoende en integraal te informeren nemen we in deze brief een deel van de tekst en conclusies over uit de aanbiedingsbrief vanuit de FET aan ons college.

Onze samenwerking binnen de 'Friese Energietafel' (FET)
Zoals bij u bekend is begin 2023 de 'Friese Energietafel'(FET) opgericht. Deze samenwerking is voortgekomen uit onze bestaande samenwerking binnen de Regionale Energiestrategie (RES). Door de FET zijn we beter in staat om expertise, kennisdeling en kennisopbouw te bundelen en werken we meer integraal aan de energievraagstukken. Met als doel om bijvoorbeeld meer energie te besparen, om te investeren in een robuuste energie-infrastructuur, energie betaalbaar te maken en energie-armoede te voorkomen. De RES is nu ook onderdeel van de FET.

Nationale doelstellingen en kleinschalig opwek
De ambities in onze regio zijn onderdeel van de nationale doelstelling in de RES (35TWh). Alleen grootschalige wind- en zonne-energieprojecten worden meegerekend. Onder grootschalig verstaan we projecten met een vermogen groter dan 15 kWp. Kleinschalige opwek wordt onder een andere doelstelling van het Klimaatakkoord meegerekend, namelijk het doel om in 2030 7 TWh op te wekken. Binnen onze regio is ook aandacht voor zowel de productie van kleinschalige zon op dak als de productie van kleine windmolens (as-hoogte 15 meter). Bij de RES 1.0 werd de potentie van kleinschalige zon op dak op 0,58 TWh geschat. Het uitgangspunt hierbij was dat 60% van de daken qua constructie geschikt is. De verwachting was dat 0,46 TWh in 2030 zou zijn bereikt. De stand van zaken is, dat in 2022 een opwek van ca. 0,275 TWh, waarvan ca. 95% op daken van woningen is gerealiseerd. In Fryslân wordt in het voorjaar van 2023 gewerkt aan het opstellen van een uitvoeringsstrategie voor zon op daken en objecten. Sinds 2021 is het toegestaan om in Fryslân kleine windmolens te plaatsen op het erf van agrarische bedrijven. Tot de peildatum 12 mei 2023 zijn er 241 positieve adviezen verstrekt door de Provincie voor de aanvragen van kleine windmolens tot een ashoogte van 15 meter. Uitgaande van een gemiddelde jaarproductie van 45.000 kWh leveren de kleine windmolens 0,0096 TWh elektriciteit op

Stand van zaken opwek Fryslân
In de afgelopen twee jaar is voortgang geboekt met de opwekking van hernieuwbare elektriciteit door de realisatie van wind- en zonne-energie. Een substantieel deel (2,33 TWh) van het bod van ten minste 3,0 TWh is inmiddels gerealiseerd. Daarnaast wordt er voor 2030 nog voor 0,33 TWh aan opbrengst verwacht door realisatie van concrete projecten waarvan de subsidie beschikt is of die al in aanbouw zijn (pijplijn

subsidie). Er is tot slot nog 0,04 TWh aan verwachte opbrengst van kwantificeerbare projecten in de voorfase (pijplijn voor subsidie). Het resterende deel van het bod (0,3 TWh) bestaat uit nog niet gerealiseerde en geconcretiseerde ambities. Het inzichtelijk maken waar deze resterende ambitie ingevuld wordt met concrete plannen is hiervoor nodig, o.a. vanwege het kunnen plannen van de uitbreiding van de benodigde energie infrastructuur. Dit is nog een flinke opgave.

Vanwege netcongestie en nog niet ingevulde ambities ligt Fryslân op dit moment niet op koers om het bod in 2030 te halen.

Stand van zaken eigen beleid en ambities
In de afgelopen twee jaar is voortgang geboekt met de opwekking van hernieuwbare elektriciteit door de realisatie van wind- en zonne-energie. Er wordt niet grootschalig windenergie opgewekt in Weststellingwerf. Van onze ambitie van ten minste 0,094 TWh in 2030 is inmiddels 0,027 TWh gerealiseerd. Daarnaast is nog voor 0,004 TWh aan opbrengst verwacht door realisatie van reeds vergunde projecten. Het resterende deel van onze ambitie (0,063 TWh) bestaat uit nog niet gerealiseerde en geconcretiseerde ambities.

Ook Weststellingwerf ligt vanwege netcongestie en nog niet ingevulde ambities niet op koers om het bod in 2030 te halen. Dit is nog een flinke opgave.

Netcongestie, korte en lange termijn oplossingen
Liander heeft een analyse gemaakt van de impact voor de netinfrastructuur op basis van de voorlopige cijfers van duurzame opwek in oktober 2022. Een groot deel van de onderstations en tussenstations in de provincie raakt deels of volledig overbelast op basis van de concrete plannen. Dit staat nog los van de (nog niet ingevulde) ambitie. Samen met de netbeheerders wordt binnen de regio gekeken naar verschillende oplossingen voor deze congestie, waaronder innovatie en een versnelling van investeringen in het netwerk waar dat haalbaar is. Liander pleit ook voor het combineren van wind- en zonne-energie, omdat hiervoor van dezelfde infrastructuur gebruik gemaakt kan worden en er een betere balans op het netwerk ontstaat.

In alle Friese gemeenten zijn of worden systeemstudies naar het energienetwerk uitgevoerd. Dit wordt gedaan samen met de netwerk beheerder en ondersteund door een extern adviesbureau. Weststellingwerf en Ooststellingwerf bereiden samen een voorstel voor om dit in Q1/Q2 2024 dit onderzoek uit te voeren.

Om knelpunten en hoge maatschappelijke kosten binnen onze regio te voorkomen is het van belang om een duidelijke visie te hebben over hoe we ons energiesysteem willen inrichten. Duurzame opwek, het netwerk en ruimtelijk-economische ontwikkelingen zullen beter op elkaar moeten worden afgestemd. Dit zal helpen om richting te geven en prioriteiten te stellen voor de investeringen die nodig zijn. Daarom werken we samen in de regio aan een traject van ´Integraal Programmeren´. Onderdeel daarvan is de opstelling van een Friese Energievisie in 2024. De (deels nog uit te voeren) systeemstudies vormen input voor de energievisie. Met deze visie zal de regio in staat zijn om een uitgebreide Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (PMiek) op te stellen[1]. Deze PMIEK bevat een lijst met grote infrastructurele projecten op het gebied van energie die van groot regionaal belang zijn. Voorrang geven aan deze projecten moet leiden tot snellere uitvoering en het de grootste maatschappelijke impact. Regelmatig worden deze programma's geactualiseerd.

Haalbaarheid regionale en eigen ambities op korte en langer termijn
In de aanloop naar deze voortgangsrapportage is door de regio bij alle betrokkenen overheden geïnventariseerd of ze, na de vaststelling van de RES 1.0, nieuwe eigen ambities hebben vastgesteld voor grootschalige opwek. Dat zou aanleiding kunnen geven om ook de RES 1.0 ambities aan te passen en daardoor een gewijzigde ambitie in een RES 2.0 vast te leggen. Uit de inventarisatie bij de overheden bleek dat er voorlopig geen sprake is van het stellen van nieuwe eigen ambities. Dit heeft deels ook te maken met de huidige congestie problematiek.

[1] De 1e 'PMIEK' is op 27 juni 2023. vastgesteld. Dit bevat alleen projecten die nu al in voorbereiding zijn.

Tegelijkertijd is er een grote vraag naar meer stroom vanuit alle hoeken van de samenleving. Veel bedrijven in de regio wensen bijvoorbeeld te verduurzamen door bedrijfsprocessen te elektrificeren. Er is grote behoefte om meer duurzame energie op te wekken voor Fryslân voor de sociale en economische ontwikkeling van de regio. Richting 2050 zal deze behoefte verder toenemen. Het is een uitdaging om een balans te vinden tussen de belemmeringen op de korte termijn en de wensen op de lange termijn.

Binnen onze regionale samenwerking wordt *ge*concludeerd dat er op dit moment op korte termijn in Fryslân geen aanleiding is om nieuwe ambities in een ´RES 2.0´ vast te leggen. Voor de verdere toekomst wordt deze optie nadrukkelijk wel open gehouden. Door het opstellen van de Energievisie kunnen deze inzichten wijzigen. Daarnaast kan het wenselijk zijn om vanuit een doorkijk op het energiesysteem na 2030 toch een RES 2.0 op te stellen. Op het moment dat binnen de regio een RES 2.0 wordt opgesteld is de landelijke werkwijze om deze voor te leggen aan alle volksvertegenwoordigers. Waar geen sprak is van nieuwe RES ambities wordt alleen een voortgangsrapportage opgesteld. Deze wordt ter informatie aangeboden aan de volksvertegenwoordigers. Een volgende voortgangsrapportage van de RES 1.0 wordt in 2025 opgesteld.

Warmtetransitie
Naast de opgave om duurzame stroom op te wekken zijn alle Friese gemeenten ook bezig met de warmtetransitie en hebben zij een Transitievisie Warmte (TVW) vastgesteld. In de voortgangsrapportage krijgt de warmtetransitie ook aandacht.

In de OWO-transitievisie warmte is inzicht gegeven in mogelijke alternatieve hernieuwbare warmtebronnen voor aardgas. Duidelijk is, dat die beperkt zijn en dat een veelvuldige realisatie van warmtenetten niet voorzien wordt. In Weststellingwerf is recentelijk het aantal vergunningsaanvragen voor mestvergisters toegenomen.

Energiebesparing
Naast al deze nieuwe warmtebronnen blijft het van belang om zo veel mogelijk te besparen. Op dit moment wordt door de Friese gemeenten gezamenlijk opgetrokken bij een subsidieaanvraag in het kader van het Nationaal Isolatie Programma, om zo isoleren mogelijk te maken voor een doelgroep in slecht geïsoleerde woningen. De warmtetransitie en besparingsopgave hangen ook nauw samen met energiearmoede.

Voor onze eigen gemeente verwijzen we in de eerste plaats naar het OWO-uitvoeringsprogramma warmtetransitie. Met energiecoaches, warmtescans en de inzet van diverse regelingen zetten we daar op in. Op dit moment loopt de ‘witgoedwissel’. Huishoudens met een besteedbaar inkomen lager dan 120% van het sociaal minimum kunnen een witgoedapparaat omwisselen voor een energiezuinige variant bij een lokale ondernemer. Hiervoor zijn bijna 300 gesprekken gevoerd en waardebonnen verstrekt. De evaluatie hiervan wordt momenteel voorbereid om tot een besluit voor het vervolg te kunnen komen. Ook wordt momenteel de inzet vam SpUK-gelden Lokale Aanpak Nationaal Isoaltieprogramma voorbereid. Deze zijn bedoeld voor koopwoningen met labels D, E, F en G.

Samenvatting en vooruitblik
Uit de regionale voortgangsrapportage blijkt dat er op korte termijn flinke belemmeringen zijn om de RES 1.0 ambitie van 3,0 TWh te halen. Op langere termijn weten we zeker dat Friesland nog meer duurzame stroom nodig heeft en zijn er ook bij de warmtetransitie genoeg uitdagingen. Hoe deze verhoudingen voor onze eigen gemeente zijn zullen we verder analyseren. De komende periode blijven wij binnen de Friese Energietafel actief betrokken op bestuurlijk en ambtelijk niveau bij de gesprekken over de noodzakelijke regionale keuzes binnen het energiesysteem, de hoogte van de ambitie (een RES 2.0) en de verdeling van de lusten en lasten.

Bijlage
1 Voortgangsrapportage RES 1.0 Regio Fryslân
2 Aanbiedingsbrief NP RES Voortgangsrapportage RES 1.0 Regio Fryslân
3 Aanbiedingsbrief Voortgangsrapportage RES 1.0 aan colleges/dagelijkse besturen gemeenten, provincie en waterschap Fryslân